

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแม่หาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพบริบทโรงเรียนบ้านแม่หาด เพื่อเป็นแนวทางของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมชุมชนบ้านแม่หาด เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน บริบทโรงเรียนบ้านแม่หาด และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค ของบริบทชุมชนบ้านแม่หาด เพื่อเป็นข้อมูลส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม และเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนบ้านแม่หาดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนบ้านแม่หาด หมู่ที่ 7 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำชุมชน ตามตำแหน่ง จำนวน 4 คน ชาวบ้านแม่หาด จำนวน 30 คน ผู้นำด้านประเพณี วัฒนธรรม จำนวน 4 คน ครูโรงเรียนบ้านแม่หาด จำนวน 7 คน นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านแม่หาดจำนวน 33 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มระดมสมอง และการสังเกตวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทโรงเรียนบ้านแม่หาดและชุมชนบ้านแม่หาดเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว

โรงเรียนบ้านแม่หาด ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีระยะทาง ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่แม่ฮ่องสอน เขต 2 ประมาณ 97 กิโลเมตร ปัจจุบันโรงเรียนบ้านแม่หาดมีพื้นที่ 4 ไร่ 1 งาน สภาพพื้นที่ของโรงเรียนเป็นลักษณะขั้นบันได มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 963 เมตร ในตอนเช้าจะมีทะเลหมอกขึ้นรอบๆ โรงเรียนสวยงามมาก โดยเฉพาะเดือนกันยายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ เวลาประมาณ 05.30 น. ถึง เวลา 08.00 น. เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ที่ขึ้นขอบทะเลหมอกในยามเช้า และทางโรงเรียนได้จัดพื้นที่ประมาณ 2 งาน ไว้ สำหรับ

ให้นักท่องเที่ยวทางเดินที่พักรวม โรงเรียนมีอาคารเรียน 3 หลัง 7 ห้องเรียน โรงอาหาร 1 หลัง ห้องส้วม 1 หลัง 5 ที่นั่ง และห้องอาบน้ำ 6 ห้อง มีศาลาชมวิว 1 หลัง ปัจจุบันโรงเรียน เปิดทำการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 130 คน มีครูทั้งหมด 7 คน จัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 หมู่บ้านแม่หาดสภาพทั่วไป ประกอบด้วยภูเขาสูง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด ชาวบ้านตั้งบ้านอยู่ตามที่ลาดเชิงเขา บริเวณรอบหมู่บ้านมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีพรรณไม้นานาชนิด มีน้ำตกอยู่ 2 แห่ง คือ น้ำตกบ้านแม่หาด และน้ำตกแม่เพียว เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ สภาพดิน ลักษณะของดินเป็นดินร่วนปนทรายและดินเหนียว พื้นที่ทั่วไปเป็นป่าสงวน ราษฎรไม่มีเอกสารสิทธิ์ ในที่ดิน แต่ได้อาศัยที่ดินเป็นที่ทำกิน

ปัจจุบันมีครัวเรือน 85 ครัวเรือน มีเนื้อที่ในการทำนา 700 ไร่ ไร่หมุนเวียน 1,800 ไร่ พืชไร่ ที่ปลูกมากที่สุด คือ ถั่ว ข้าวโพดและพริก ตามลำดับ การทำสวน มีพื้นที่ทำสวนทั้งหมด 1,200 ไร่ อาชีพรอง คือ การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงแพะ วัว ควาย หมู ไก่ เป็ด ซึ่งเลี้ยงไว้เพื่อประกอบอาหาร พิธีทางศาสนาและชาย

ลักษณะภูมิศาสตร์เฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 22-26 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 37.58 องศาเซลเซียส ส่วนอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.58 องศาเซลเซียส ส่วนอุณหภูมิเฉลี่ย 37.85 องศาเซลเซียส อุณหภูมิฝนตกเฉลี่ย 863.3-956 มิลลิเมตร

การคมนาคมในหมู่บ้านมี 2 เส้นทาง คือ ทางบกเป็นถนนลูกรัง รถยนต์สัญจรไปมาได้ บางฤดูและการคมนาคมทางน้ำโดยใช้เรือ นิยมใช้สัญจรในฤดูฝน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง และเดินต่อด้วยเท้าอีกประมาณ 4 ชั่วโมง

2. ผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน ของบริบทโรงเรียนบ้านแม่หาดและการวิเคราะห์ โอกาส อุปสรรค ของบริบทบ้านแม่หาด เพื่อส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม จากการระดมสมองหาข้อสรุปได้ดังนี้

2.1 จุดแข็งด้านบริบทของโรงเรียนบ้านแม่หาด มีบุคลากรในโรงเรียนบ้านแม่หาด เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ สภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติรอบบริเวณโรงเรียน บ้านแม่หาด ป่าไม้ที่คงความสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้นานาชนิด ระบบนิเวศป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าสน ป่าดิบเขา การทำไร่หมุนเวียน การทำสวนป่า ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการคงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์บ้านแม่หาด

2.2 จุดอ่อนทางด้านบริบทของโรงเรียนบ้านแม่หาด ด้านหลักสูตรโรงเรียนยังไม่ได้ บรรจุการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมเข้าในหลักสูตรสถานศึกษา ด้านวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมบางอย่าง ซึ่งอาจเกิดมาจากความเจริญทางด้านวัตถุและ
 อำนาจทุนจากสื่อหรือแขกผู้มาเยือน เข้ามา ด้านชุมชน ประชาชนในหมู่บ้านขาดโอกาสในการมี
 ส่วนร่วมอย่างแท้จริง ด้านสุขอนามัยของนักเรียนและชาวบ้านยังไม่ได้เท่าที่ควรเนื่องจากลักษณะ
 ความเป็นอยู่ ของชาวบ้านมีการปล่อยสัตว์เลี้ยง บ้านสกปรก ไม่ถูกสุขลักษณะ ด้านอาคารสถานที่
 อาคารเรียน ห้องสุขา ห้องน้ำ ตลอดจนโรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารที่ไม่ชัดเจน ไม่เป็นระบบ
 เนื่องจากคณะครูมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายบ่อยทำให้การบริหารงานไม่มีความต่อเนื่อง

2.3 โอกาสทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน
 บ้านแม่หาด จากการศึกษาวិเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประเด็นหรือเนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของการ
 ท่องเที่ยวอยู่ที่วิถีชีวิต วัฒนธรรมชนเผ่า รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและ การผจญภัย
 การขยายตัวของการท่องเที่ยวในปัจจุบันขยายตัวสูงมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี
 ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ การขยายตัวทางการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้สร้าง
 โอกาสในการรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ได้กำหนดกลยุทธ์ส่งเสริม
 การท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งจังหวัด ให้แม่ฮ่องสอนเป็นเมืองในฝัน สวรรค์บนดอย ซึ่งเป็นโอกาส
 อีกทางหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ได้ผลดีในภาพรวม การเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
 จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูงมากมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย

2.4 อุปสรรคทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน
 บ้านแม่หาด ยังขาดการสนับสนุนหรือส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากองค์กรอื่นๆ
 ขาดงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหมู่บ้าน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์ ด้านพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากจังหวัดหรือ
 ตัวอำเภอและมีข้อจำกัดในการเดินทางในบางฤดู ทำให้นักท่องเที่ยวชั่วคราวที่มีเวลาว่างเพียง 1-2
 ชั่วโมง ไม่สามารถไปเที่ยวได้ รวมทั้งการสื่อสารของชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวยังไม่สามารถที่
 จะสื่อสารกันอย่างสะดวกเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมี
 ส่วนร่วม ของโรงเรียนบ้านแม่หาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมี
 ส่วนร่วม ตามลำดับดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ในการดำเนินการส่งเสริม
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสภาพพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์อยู่แล้วเพียงแค่ปรับพื้นที่บางส่วนที่
 อาจทำให้เกิดอันตรายกับนักท่องเที่ยวในการเดินเข้าสู่ธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ตาม
 เส้นทางเดินทาง ในการปรับปรุงนั้นไม่ควรส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ในการจัด

โครงสร้างขั้นพื้นฐานในการบริการกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ถนน สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่จัดให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจัดให้มีการบริหาร โดยให้ชุมชนร่วมกับทางโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินงาน และขอการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด โครงสร้างพื้นฐานที่ควรดำเนินการปรับปรุงเส้นทางคมนาคม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าชมธรรมชาติ และถึงเป้าหมายการเดินทางตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ห้องน้ำ ที่พัก จุดกางเต็นท์ของนักท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของพื้นที่รวมทั้งวัสดุที่นำมาก่อสร้าง ป้ายบอกเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เข้าใจสามารถเดินทางได้ด้วยตนเองควรมีการสร้างป้ายบอกทางเป็นระยะและข้อความควรระวังให้นักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการพื้นที่ให้ชัดเจนระหว่างชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งโซนให้ชัดเจน เช่น พื้นที่ทำกินของชาวบ้าน พื้นที่ทางธรรมชาติ เป็นต้น

2. การจัดการด้านการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในทุกช่วงชั้น ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งชุมชนแห่งนี้ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ไว้อย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ชาวบ้านแม่หาดยังเป็นผู้มีความรู้ และมีความสามารถในการอธิบายเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตคนกับป่า คนกับธรรมชาติ ได้อย่างลึกซึ้ง ตลอดจนมีองค์ความรู้ที่ได้รับการสะสมและถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ สามารถอธิบายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในเรื่องธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ได้อย่างน่าสนใจ ทางโรงเรียนควรจัดทำเป็นหลักสูตร โดยแทรกเข้าไปในการเรียนการสอน

3. การจัดการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว สถานศึกษากับชุมชนควรจัดทำปฏิทินการท่องเที่ยวร่วมกันให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนของทางโรงเรียน เพื่อไม่กระทบต่อการเรียนการสอนของนักเรียน เนื่องจากในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ควรเป็นช่วงเวลาการเรียนการสอนปกติทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงเวลาวันเสาร์และวันอาทิตย์ โดยถ้าเป็นวันทำการควรให้ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม การกำหนดตารางการท่องเที่ยวที่ทางโรงเรียนกับชาวบ้านได้ร่วมกันทำ โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน ไม่ส่งผลกระทบต่อเรียนการสอนของนักเรียนในวันทำการ

4. การจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น จากการสนทนากลุ่ม พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานโดยผู้เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน นักเรียน ครู ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ประชุมแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการปฏิบัติงาน การวางแผนในการปรับปรุงอาคารสถานที่ต่างๆ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พัก การขายของที่ระลึก การแสดงต่างๆ นอกจากนี้ควรมีการสร้างระบบเครือข่าย โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด อุทยานแห่งชาติแม่เงา เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงาน และแสดงความคิดเห็นด้วย

อภิปรายผล

โรงเรียนบ้านแม่หาด ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีระยะทางห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่แม่ฮ่องสอน เขต 2 ประมาณ 97 กิโลเมตร ปัจจุบันโรงเรียนบ้านแม่หาดมีพื้นที่ 4 ไร่ 1 งาน สภาพพื้นที่ของโรงเรียนเป็นลักษณะขั้นบันได มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 963 เมตร ในตอนเช้าจะมีทะเลหมอกขึ้นรอบๆ โรงเรียนสวยงามมาก โดยเฉพาะเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เวลาประมาณ 05.30 น. ถึง เวลา 08.00 น. เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบทะเลหมอกในยามเช้าและทางโรงเรียนได้จัดพื้นที่ประมาณ 2 งาน ไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวกางเต็นท์พักแรม หมู่บ้านแม่หาดสภาพทั่วไปประกอบด้วยภูเขาสูง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมด ชาวบ้านตั้งบ้านอยู่ตามที่ลาดเชิงเขา บริเวณรอบหมู่บ้านมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีพรรณไม้นานาชนิด มีน้ำตกอยู่ 2 แห่ง คือน้ำตกบ้านแม่หาดและน้ำตกแม่เหี้ยว เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

จากข้อมูลดังกล่าวเป็นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พนิดา สิงห์ครา (2544) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยฮี้ ตำบลปูลึง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรม ชุมชน ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชนเพราะทรัพยากร วัฒนธรรมและวิถีชีวิตถูกรักษาไว้

จากการประชุมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน วิฤติและโอกาสของบริบทโรงเรียนบ้านแม่หาด เพื่อส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม พบว่า จุดแข็ง คือบุคลากรในโรงเรียนบ้าน แม่หาด เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ และที่ตั้งของโรงเรียนบ้านแม่หาดมีสภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และการคงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์บ้านแม่หาด ตลอดจนผู้บริหารให้การสนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาใช้เอง จุดอ่อนคือ

การบริหารจัดการภายในโรงเรียนไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจนและเป็นระบบ เนื่องจากคณะกรรมการมีการย้ายบ่อย และอาคารสถานที่ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ตลอดจนสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำห้องส้วม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและ โอกาสในการในการส่งเสริมโรงเรียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือชุมชนดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม มีวัฒนธรรมชนเผ่ากะเหรี่ยงที่น่าจะนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนโรงเรียนบ้านแม่หาดมี สภาพภูมิศาสตร์มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยภูเขา น้ำตก แม่น้ำ ป่าไม้ และการขยายตัวทางการท่องเที่ยว ปัจจุบันขยายตัวสูงมาก สอดคล้องกับกลยุทธ์ของจังหวัดและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตร มาใช้เอง อุปสรรคทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของโรงเรียนบ้านแม่หาด คือขาด งบประมาณในการสนับสนุนในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ต่างๆ การ คมนาคมก็ไม่สะดวก เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ในการสื่อสารไม่สามารถพูดภาษาไทย ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ จากข้อมูลดังกล่าวเป็นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีความสอดคล้องกับพินิตดา สิงห์ครา (2544) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์บ้านห้วยอี ดาบปลูติง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะพัฒนารวมชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกนครรอบครัวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชนเพราะทรัพยากร วัฒนธรรมและวิถีชีวิตถูกรักษาไว้

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ก็ได้นำรูปแบบบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีคณะกรรมการ ประกอบด้วย ครู และชุมชน เป็นกรรมการบริหารงาน มีสัดส่วนผู้แทนครูและชุมชนเท่าๆ กัน สอดคล้องกับทฤษฎี อุทัย บุญประเสริฐ (2546:15) กล่าวว่า การบริหารจัดการต้องยึดหลักการกระจายอำนาจ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการทองเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอน พบว่า 1) การจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน 3) การจัดการด้านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 4) การจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องเกี่ยวกับหลักการทองเที่ยวเชิงนิเวศ อนุชา เล็กสกุลดิลก (2541:3-6) กล่าวว่า การทองเที่ยวเชิงนิเวศต่อการทองเที่ยว 4 องค์ประกอบ 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการทองเที่ยวในแหล่งทองเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ 2) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการทองเที่ยวที่เอื้อต่อการกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษากับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งทองเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ความประทับใจ 3) องค์ประกอบ

ด้านองค์กร เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วม เกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น 4) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการ อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนบ้านแม่หาด ควรนำผลวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการ บริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทางโรงเรียนได้ร่วมกับชาวบ้านในการบริหาร จัดการ โดยมีชุมชนและโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินงาน

1.2 โรงเรียนบ้านแม่หาด ควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่บริเวณโรงเรียนให้ เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมและควรมีการฝึกฝนนักเรียน ให้รู้จักวิธีต้อนรับแขก

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม ให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบและกระบวนการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตนเอง เดียวกันกับพื้นที่แห่งอื่น ซึ่งมีความแตกต่างด้านพื้นที่ชุมชน เพื่อจะได้นำความแตกต่าง ข้อเปรียบเทียบในการดำเนินงานสำหรับรูปแบบใหม่ของกระบวนการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในส่วนที่ทางโรงเรียนได้ดำเนินการประสบความสำเร็จแล้ว